

GUDRUN REINKE

Hur mycket liv tillåter forskningen?

*Gudrun Reinke påbörjar
sitt avhandlingsarbete om missanpassade
flickor samtidigt som hon får ett barn. Hon beskriver
här svårigheterna att i sitt kvinnliga livssammanhang förena det
intellektuella och det känslomässiga, något 'typiskt manligt' och något
'typiskt kvinnligt'. Hennes otraditionella forskningsprocess
griper in i och får konsekvenser för hennes liv
på ett sätt som hon inte kunde
föreställa sig.*

För någon tid sedan avslutade jag ett vetenskapligt arbete. En doktorsavhandling, egentligen något 'typiskt manligt'. Anne, min lilla dotter, är nästan fem år gammal, lika gammal som avhandlingen. Ett barn, något 'typiskt kvinnligt'.

Går det egentligen ihop? Det frågar jag mig idag, eller rättare sagt gick det egentligen ihop den gången? Fanns det kanske problem som var omöjliga att lösa och som jag fortfarande anstränger mig att lösa?

När jag för ungefär fem år sedan började med min avhandling om avvikande beteende hos flickor väntade jag barn. Att skriva något, att producera något vetenskapligt med ett barn vid min sida var ett lockande perspektiv. Jag hade fått ett stipendium, jag tyckte att jag var försörjd och på den säkra sidan.

Jag tyckte jag hade lyckats koppla ihop två viktiga behov:

– Att ha ett barn, att kunna försörja det själv, att se något eget, något enastående uppstå, som stod i förbindelse med mina känslor och min kropp.

– Att skriva en egen, en enastående avhandling, att se min vetenskapliga förmåga växa. Att skapa något som snarare hade med mitt huvud att göra. Jag hade anspråk, jag väntade mig att min intellektuella förmåga skulle utvecklas.

Jag kände mig mycket stark då. Jag skulle bevisa att jag var en 'normal' kvinna. En kvinna som inte bara önskar sig barn utan

också får barn. Med ett visst lugn var jag beredd att ta itu med stigmat hos en 'undantagskvinna', en som doktorerar och har barn. Vad jag verkligen gav mig in på begrep jag inte.

Vardagen och den första kontakten med vetenskapen

Anne var två månader gammal, alltså redan en riktig liten människa. Jag gav mig i kast med mitt ämne. Medan jag satt vid skrivbordet för att läsa de första böckerna låg hon på golvet bredvid mig, sov eller var vaken och gav ljud ifrån sig. Jag kände närheten till henne som välgörande.

Den tiden upplevde jag min kvinnlighet och min vetenskap som en enhet. Jag gick omkring och bar på henne insvept i en filt. Att mata henne och byta blöjor upplevde jag som behagliga pauser. Jag kunde sortera mina tankar och var trots det nära henne. Men hon blev påtagligt livligare och mer fördrande.

Enheten som jag förut upplevt, möjligheten att förena intellektuellt arbete och arbetet med hem och barn, och den kreativa växelverkan mellan att tänka och känna försvann snabbt. Jag måste medvetet strukturera och organisera min vardag. Min dag föll sönder i delar, skilde det intellektuella arbetet från det praktiska arbetet och känslorna. På förmiddagen var jag tillsammans med Anne, tvättade, städade,

handlade. Att handla var speciellt ansträngande. Anne ville hela tiden röja i hyllorna och jag ville visa tålamod och vänlighet. På hemvägen: bära Anne, bära inköpskorgen. Hemma: klä av Anne, packa upp ur korgen, laga mat, lägga Anne för att sova.

Sedan kokade jag kaffe, en hel kanna full och njöt en kort stund av lugnet i mitt rum. Att verkligen njuta av lugnet också vid skrivbordet, det hade jag inte tid till. Varje sekund hade blivit dyrbar i en förut aldrig anad omfattning.

Men livet var drägligt. I ett 'hus i det gröna' tillsammans med Annes far och vänner. Det borde ha gett mig en känsla av att leva i en gemenskap. Men verkligheten var en annan. De andra gick hemifrån på morgonen för att arbeta, de kom hem på kvällen och hade mycket att berätta. Jag hade knappast något att berätta, på sin höjd att jag hade handlat och lagat mat.

Det fanns ett krav i förhållande till Annes far att bryta med de konventionella rollerna, att ändra arbetsfördelningen. Alltså begärde jag att han på kvällen skulle delta i arbetet och jag var nöjd med den lösningen. Att det var en skenlösning ville jag inte erkänna då, för jag kunde arbeta bra under de här villkoren och dessutom försökte jag uppleva hushållsarbetet som något positivt. Jag unnade mig glädjen att baka kakor och sticka varma ollar åt Anne. Hennes glänsande ögon speglade sig i mina. Praktiskt arbete gav harmoni, ja nytt liv i motsats till vetenskap. Dessutom ville jag visa hela världen att jag var en 'god mor' och en 'duktig husmor'.

Det var rent hos oss och hemtrevligt, kärleksfullt arrangerande blombuketter och broderade gardiner skulle förjaga det som så småningom kom krypande över mig: det dåliga samvetet och rädslan för att vara en dålig mor.

Litteraturen om utvecklingsförlopp i tidig barnålder, som jag inom ramen för mitt ämne hela tiden granskade ur avvikelsens perspektiv, var full av fel som mödrarna begått. Moderskap, nästan genomgående prisat som uppoffring, gick dåligt ihop med mina krav på att inte bara ha egna

önskningsar och behov, utan också kunna tillfredsställa dem.

Anne ville rå om mig helt och hållet. Hur ofta klamrade hon sig inte fast vid mitt skrivbord! Hennes gråt, hennes ilska, alla hennes känslor träffade min ömmaste punkt: mitt dåliga samvete. Hon sov nu bara två timmar om dagen. Jag försökte använda kvällen till arbete. Men jag hade svårt att koncentrera mig efter sådana här fullproppade dagar. Jag hade inga klara tankar i huvudet efter en hushålls- och mammadag på 14 timmar. Jag kämpade mig till en barnflicka. Amely, en skolflicka på 14 år som bodde granne, kom varje dag och lekte med Anne i två timmar. På så sätt fick jag lite tid. Fyra timmar om dagen. Varje dag i tre år. Veckosluten tillsammans med familjen och tre veckors semester om året.

Överskådligheten i min vardag, den genomorganiserade strukturen i mitt liv var som en pappersklämma, som måste hålla samman det som ständigt hotade att ge sig iväg åt olika håll: min roll som kvinna, som mor, min kvinnliga identitet å ena sidan, mina teoretiska vandringar i en klar, kall och osinnlig värld av abstraktioner å andra sidan.

Vägen till universitetet och biblioteket var ansträngande både med och utan Anne. Satt hon som en liten påskhare i en säck på min rygg och ryckte av mig det ena hårstrået efter det andra, så symboliserade hon direkt min värld, som var en enda stor motsägelse just till dessa platser. Men också utan henne var jag inte hemmastad i dessa heliga salar, antingen för att jag måste åka hem och laga mat eller för att jag inte kunde stå ut med att se och uppleva hur annorlunda mina kamrater, både kvinnliga och manliga, kunde förfoga över sin tid och sina liv.

Jag sökte efter förebilder

Antalet kvinnor som jag kunde identifiera mig med var försvinnande litet. De som arbetade vid universitetet var så få att man kunde räkna dem på ena handens fingrar och dessutom för gamla för att få barn. Var

de unga tycktes de inte ha mod att besluta sig för att sätta några till världen. De kvinnliga studenterna, som vid det här universitetet skulle utbildas till lärare, emotsåg sin framtid för det mesta utan att protestera. Kvinnorna i mitt grannskap löste sina barnproblem på ett annat sätt än jag. De stannade hemma, passade man och barn. Det var mer eller mindre normalt för dem. Min värld råkade mer och mer i gungning.

Mina föreställningar och idéer, som i början hade varit så klara, hade efter ett års erfarenheter av vetenskap, barn, hus-håll, förhållande till en man och till boendekollektivet ändrat sig märkbart, nästan slitits sönder.

Med detta kroppsligt och intellektuellt upplevda livs- och lidandesammanhang var mitt ämne inte längre så abstrakt som jag hade tyckt i början. Jag fattade nämligen mycket medvetet och konkret vad 'avvikande beteende' kan betyda. Jag uppfattade mig själv som avvikande i mina krav och mina försök att förverkliga dem. Andras reaktioner på mig bekräftade mina egna erfarenheter: du överanstränger dig. Vad ska du ha en doktorstitel till? Varför skaffar du inte en dagmamma?

Jag var själv en del av arbetet

Allteftersom det teoretiska arbetet fortskred och jag arbetade mig igenom könsrollspecifika socialisationsförlopp hos flickor, var detta arbete också teoretiskt förknippat med mig själv. Det var nästan en sluten cirkel: flickors och kvinnors 'avvikande' beteende som personlig erfarenhet (Anne och jag) och den vetenskapliga insikten genom litteraturen.

Det kunde, när jag omsatte vetandet i praktiken, bara betyda att jag själv dök upp så snart jag producerade eller reproducerade vetenskap. Dvs det utforskande, genomarbetande och 'översättande' av vetande som jag lärde in och upplevde, hade inte bara med mitt intellekt att göra utan nådde mig också i förståelsen av mig själv och mina erfarenheter som kvinna.

Vid reproduktionen och produktionen

av vetenskap dök det upp frågor. Varför just nu? Varför den här förklaringen? Vad har det med mig och med andra att göra? Kriterierna för svaren fastställde jag också ofta subjektivt. Att skilja mellan utforskning av omvärlden och utforskning av mig själv var knappast längre möjligt. Jag råkade ut för faran att med denna subjektiva och engagerande arbetsform få fram resultat utan objektiva kriterier. Räkningen kom prompt.

Jag hade skrivit de första 100 sidorna och ville tala med min handledare om dem och få kritik för att kunna fortsätta att arbeta bättre. Det var en handledare som i ordets sanna bemärkelse slet sönder varje enskild mening. För honom var jag en av de många vars produktion skulle bedömas efter bestämda kriterier. För mig var han den som skulle förstå inte bara det jag skrivit utan också mig som person.

Ett samtal med en professor var något speciellt på den tiden, det lyfte upp mig ur massan av studenter, gjorde den annars så avpersonifierade situationen inom vetenskapen personlig. Jag var inte likaberättigad, men jag ville bli behandlad som sådan. Och känna mig sådan. Liten och ömklig gick jag hem, ur stånd att smälta erfarenheten.

Den första krisen

Efter denna upplevelse svängde jag mellan ilska och resignation. Det var till en början möjligt för mig att skilja mellan mig och min värld och mellan objektiva fakta (vetenskap) och subjektiva känslor (storhetsvansinne eller inskränktthet).

Var mitt försök att bedriva vetenskap på ett annat sätt än det traditionella helt enkelt ett alibi för min oförmåga? Var önskan efter möjligheten att uppleva och översätta abstraktioner till det verkliga livet bara en rationalisering, med vilken jag ville dölja mina egna problem?

Under den här tiden var mina erfarenheter med Anne särskilt smärtsamma. De plågsamma försöken att nå klarhet i mina tankar skilde min skrivbordsvärld från hennes ännu mer. Hennes skratt och lek

Hedda Matthesen: 'Mor med barn'. Foto 1975 av Anna Lena Lindberg.

med andra barn klargjorde tydligt för mig min isolering.

Jag satt vid mitt skrivbord och världen, som den nu en gång var, drog förbi. Lusten att arbeta, lättheten med vilken jag nästan sorglöst hade skrivit var borta. Tiden stod stilla. Jag sökte mig mycket intensivare än förut till Anne. Hennes omedelbarhet och spontanitet skulle väcka mig till liv igen. Med sin barnavärme skulle hon fördriva kylan i min vetenskapliga värld. Jag missbrukade nästan hennes oskuldsfullhet för att få min egen tillbaka. Ibland kände jag mig kroppsligt och själsligt igenmurad. Avståndet till Anne och de andra ökade och jag var förfärad över att allt mer sällan kunna överbrygga det.

Efter några dystra veckor letade jag reda på en ny handledare. Hans uppfattning om vetenskap underlättade mitt beslut att fortsätta som förut.

Det stod så småningom klart för mig att det ämne jag hade valt bara kunde behandlas genom att jag tog parti och engagerade mig för flickorna. Just nu var det ett viktigt avgörande eftersom jag skulle börja

med förberedelserna för den empiriska undersökningen. Den motvilja mot missanpassade flickor som jag hade mött i teorin, präglade helt tydligt mina anspråk gentemot den forskning som skulle påbörjas.

Missanpassade flickor hade genomgående betecknats som 'psykopatiska', som 'hypersexuella' med 'obeständigt könsutlösande' och som 'oförmögna till fasta förbindelser'. Med klassiskt empiriska metoder hade denna könsbundna stigmatisering också bekräftats 'vetenskapligt'. Forskning i ungdomsvård bedrevs så gott som alltid inom totala institutioner, med överdriven noggrannhet tillskrevs den enskilda människan det elände som var nästan samhälleligt planerat och reproducerat. Det ville inte jag göra. Jag vägrade att ta över ortodoxa forskningsmetoder. Att lära känna den värld som flickorna levde i och att förstå mönstret i deras subjektiva tolkningar, var det mål jag hade satt för mina undersökningar.

Redan innan jag kom i beröring med mitt forskningsområde stod det klart för mig att många forskare aldrig skulle vilja godta mina resultat, varken som 'objektiva' eller 'representativa', oavsett vilken form jag gav dem.

För att undkomma ett dilemma hade jag hamnat i ett annat. Men hur skulle jag få reda på något nytt och väsentligt om missanpassade flickor om jag inte försökte komma nära dem, även om det skulle få oöverskådliga konsekvenser?

Jag läste böcker där de konventionella metoderna och resultaten i forskningen om ungdomsvård kritiserades och tog mod till mig att utan förutfattade meningar och klara hypoteser söka kontakt med flickor. Jag beslöt att gå till skolor och helt enkelt tala med skolflickor. En väninna till mig forskade omkring könsrollsstereotyper och arbetade därför med att skicka runt frågeformulär i några grundskolor på landsbygden. Jag följde med henne och när flickorna hade besvarat frågorna presenterade jag mig själv så här: 'Jag håller på med en undersökning om flickors problem. Om ni har lust så kan ni ringa eller skriva till mig. Jag skulle vilja prata med er om era erfä-

renheter och problem, antingen med en i sänder eller med flera på en gång'. Och jag fick uppleva min första framgång! 17 flickor kom spontant fram till mig. På grund av sommarlovet blev det slutligen 11 flickor som jag höll kontakt med, en kontakt som löpte vidare som en 'forskningsprocess'.

Nästan girigt sög jag i mig av flickornas värld. Det förut stelnade tankearbetet fick ny näring och äntligen kunde jag binda samman teori och praktik.

Därmed förlorade Anne sin 'funktion'. Jag projicerade min lust att känna, skratta och lida mer och mer på 'mina flickor' och berövade Anne allt detta. Hon reagerade omgående. Hon ville inte somna om kvällarna. Jag skrev min forskningsrapport ibland hela natten igenom för att kunna bearbeta alla upplevelser i lugn och ro. Alltså var jag trött och slutkörd när Anne klockan sju på morgonen skrattande och stojande kröp ner i min säng. Jag gav henne inte mycket under den tiden. Men jag tog desto mer. När vi kramades borrade jag in mig i hennes mjuka hud och tog till mig den sinnlighet som jag varken kunde uppleva i teorin eller i min delvis ganska brutala forskning. För mina krav på forskningen förutsatte att jag var beredd att tillsammans med flickorna uppleva och göra allt det som de också hade velat göra på sin fritid utan mig. Vi gick på café tillsammans, drev på gatorna, fånade oss i affärer, provade kläder och fnittrade, skvallrade om andra, gick på diskotek, pratade om problem med figuren och sminkningen. Jag levde mer i deras värld än i min egen, sköt mer och mer bort Anne, och också hennes pappa, ur min tankevärld. Han 'stod inte ut med att se eländet' längre. Han ansåg att vårt förhållande var i fara. Men jag ville fortsätta att arbeta som jag hade börjat och förträngde mitt privatliv.

Min naivitet fick snart konsekvenser

Genom två av 'mina flickor' lärde jag känna subkulturen i en småstad i Nordtyskland. Det var antagligen en av de viktigaste erfarenheterna för min forskning. Någon distans till flickorna och till det som jag

ville eller kunde uppleva, hade jag aldrig byggt upp. Den närhet, som uppstod i vissa extrema situationer, orsakade ångest och obehag hos mig.

Jag var med Tina, då 15 år gammal, på en av de mest beryktade krogarna och upplevde något som drabbade mig mindre som kvinnlig forskare och mer som kvinna.

En man satt bakom oss och Tina sa:

'Han vill att jag ska följa med honom, men jag vill inte och dessutom är han full.'

Jag vände mig om och tittade på honom. Han flinade. Jag flinade tillbaka. Sedan kliade han mig på ryggen.

Jag: 'Tycker du om det?'

Han: 'Ja, hur så?'

Jag: 'Men det gör inte jag.'

Han: 'Varför inte?'

Jag: 'Jag gör det hellre på andra.'

Han: 'Gör det då.'

Jag: 'Just nu har jag ingen lust.'

Han: 'Strunta i det då.'

Tina: 'Bry dig inte om det, här går det alltid till så.'

Tina hade mycket snabbare fattat hur jag upplevde det. Hon märkte att jag kände mig illa till mods och jag vände taggarna utåt. Längre fram försökte jag att bearbeta upplevelsen. Distansen, som jag var beredd att ge upp, smög sig nämligen in genom bakdörren på krogen: i förhållandet till männen som såg Tina, de andra flickorna och mig som objekt och behandlade oss därefter. På det sättet blev distansen till flickorna iallafall återställd, ett 'subjekt-objekt'-förhållande som jag inte hade kunnat eller velat acceptera. Vi var visserligen på samma sätt objekt, man var fräck mot oss, tafsade på oss, storrade, men vi handskades med det på olika sätt.

Jag blev upprörd och arg, Tina däremot njöt av den här formen av uppskattning. I synnerhet som hon uppfattade situationen som ett fritt område där hon kunde undgå moderns reaktioner och kritik. Jag hade gjort erfarenheter i min forskningsprocess som inte förekom i traditionell empiri, ännu mindre i teorin.

Jag ville lära känna Tinas liv, men lärde känna mig själv på köpet och, utan att vilja det, också hennes mors liv. Sammankopp-

lingen mellan de båda, deras kamp och deras problem, drog in mig i en värld som jag visserligen teoretiskt hade grepp om, men som nu när jag hade den alldeles in på mig inte bara betydde insikt och forskning utan framför allt identifikation, medkänsla och medlidande.

Det var viktigt för mig att ställa samman Tinas biografi. Tolkningen av hennes och de andra flickornas liv skulle utgöra en viktig del av mitt arbete. Vad jag då fick veta av Tinas mamma var alldeles för mycket och till en början inte alls planerat. Men Tinas erfarenheter gick inte att skilja från mammans. Även jag hade blivit en viktig del av hennes liv. Så som hon hade blivit en del av mitt liv.

Fru Zobel, Tinas mamma, hade som 20-åring varit barnflicka. Hon berättade för mig:

'Jag visste inte alls hur det var, det där med att få barn. Där jag hade plats som barnflicka hade de ett barn som hette Susa, det var en rar unge. Jag lovade mig själv att mitt första barn skulle heta Susa. Barn ville jag ha, det hade jag klart för mig, och dem skulle jag skaffa mig också utan man.'

Det hade varit likadant för mig. Några år tidigare hade jag reagerat euforiskt på varje barn i barnvagn, och mitt behov av att ha ett eget barn hade jag aldrig funderat över. Vad det verkligen skulle betyda för vardagslivet, för förverkligandet av ett eget liv som kvinna, det förstod jag först nu när Anne med sina två år visade egna behov och viljeyttringar som ofta var riktade mot mig.

Fru Zobel hade också gjort dessa erfarenheter. Hon älskade sina barn, men hade

Hedda Matthesen: 'Storvask' Foto 1975 av Anna Lena Lindberg.

först mycket senare förstått vad de tog ifrån henne:

'Jag gladdde mig åt att få barn (hon fick fyra döttrar) och älskade dem. Jag ger dem allt jag har, jag är ju skild två gånger. Just för barnens skull lever jag inte tillsammans med min vän. Jag kunde ju göra det bekvämare för mig.'

Att tillfredsställa barnens behov kommer i första hand när hon planerar för framtiden, och hennes egna behov får stå tillbaka. Hon märker inte hur det ur detta uppstår aggressioner som måste drabba barnen mycket hårdare än ett samboende med en ny, men för barnen inte obekant man skulle göra. Hon upplevde sina önskningar att vara en 'god mor' på samma ensidiga sätt som jag, men hon kan ännu mindre än jag sätta in dem i ett sammanhang.

De båda äldsta flickorna har flyttat hemifrån. Bara Tina och den yngre systemen från det andra äktenskapet bor hemma hos mamman. Fru Zobel berättar om sin första man:

'Han ville ut varenda kväll. Jag hade varit tvungen att lämna barnen ensamma om jag hade följt med. Han ville ut och härja medan skulderna bara växte. Till slut satt det utmätningsslappar över allt.'

Jag: 'Hur gammal var er man då?'

FZ: '35 år. Han såg så gammal ut sedan att han ville ha make-up av mig. Det smörjde han in sig med för att se yngre ut.'

Hon själv har också 'temperament', men kunde inte leva ut det tillsammans med mannen. Hon kunde och ville inte lämna barnen ensamma. Idag är hon villigare att erkänna sina behov av omväxling. Om förhållandet till sin manlige vän säger hon:

'Han vill alltid sitta hemma och se på TV. Men jag vill också ut någon gång och se något nytt. Sitta hemma kan jag ju göra hos mig själv.'

Jag satt fast i forskningen upp över öronen

Jag var så fascinerad av allt och nyfiken på det som jag upplevde, att jag först mycket senare märkte hur tröttsam och upprivande den här formen av forskning var. I all synnerhet som jag arbetade ensam och inte

i grupp. Jag hade visserligen brutit mig ut ur min isolering vid skrivbordet, men bara för att hamna i en ny. För återigen hade jag gjort de här erfarenheterna ensam. Mina tankar, känslor och min ångest kunde jag knappast dela med någon annan, ännu mindre generalisera dem.

Jag hade visserligen kontakt med tex socialarbetare, men de arbetade inom institutioner och deras erfarenheter kunde därför bara till en viss grad jämföras med mina.

Endast med stor ansträngning kunde jag bearbeta upplevelsorna. Hemma väntade mig en värld, som visserligen teoretiskt och praktiskt alltid var närvarande för mig i mitt förhållande till fru Zobel, men som tydligt stod i motsats till det som jag efter timmar av forskning på fältet helst hade velat ha: en lugn vrå för mig själv. Istället måste jag också här vara beredd att göra en insats. Anne kom strålande och lycklig emot mig. I sådana situationer kunde jag inte vägra att vara tillsammans med henne. Jag kände mig tvingad att vara trogen mina krav på att vara en kärleksfull mamma och om möjligt också en mamma som alltid fanns till hands. Det var jag naturligtvis inte.

Skilsmässodiskussionerna ute på fältet hade uppenbarligen präglat inte bara mina känslor utan också mina tankar, min övertygelse. Anne skulle inte bli ett 'problem-barn'. Hur farligt detta krav var märkte jag först mycket senare. Nämligen då det slog över och jag på grund av alltför mycket arbete fick så dåligt samvete att jag inte sällan skämde bort Anne helt irrationellt.

Konflikterna som jag mötte nästan dagligen ute på fältet, hade gjort mig så rädd för konflikter i min privata värld att jag knappast kunde inta en konsekvent hållning, ännu mindre stå på mig med ett klart nej.

Mina alltför höga krav på mig själv gällde förmodligen inte bara Anne. Jag ville nämligen inte bara vara en 'god mor' utan också den förstående väninnan till hennes då mycket karriärmedvetne far, en 'god husmor', en ännu bättre forskare, en socialarbetare beredd att göra en insats och

ibland också 'väninna' till Tina, hennes mor och de andra flickorna. Alla dessa olika delar skulle existera bredvid varandra i mitt livssammanhang, men ofta blev det en enda stor oreda. Det märktes framför allt i förhållandet till Tina och hennes väninna Dagmar. Båda var lika 'problembelastade', båda ville jag hjälpa. De stod inte sällan i konkurrens med varandra, fastän solidaritet mellan dem skulle ha underlättat deras försök att bringa ordning i sina liv.

Jag har åtagit mig för mycket, men jag kunde knappast ändra den situation som jag befann mig i. Jag godtog till slut att mina känslor, positiva och negativa, fanns med i forskningsprocessen och jag formulerade dem i rapporten. Att jag accepterade min subjektivitet och min beredskap att stå de drabbade flickorna nära, gjorde det till slut möjligt för mig att vara både partisk och kritisk. Därmed hade jag minskat på mina krav och var mig själv igen.

När jag hade sorterat alla dessa erfarenheter, tankar och känslor, kunde jag med större tålamod lyssna på vad fru Zobel hade att säga. Den information och de erfarenheter som jag fick genom henne hade jag till en början velat utesluta ur mitt forskningsmaterial. Nu tog jag däremot med allt eftersom det hade mycket att göra med Tinas livshistoria. Hon berättade om sin dotter Christa som nu bor i Sydtyskland:

'Jag vet ju att Christa kände så många trevliga människor här, en gång kände hon en som var väldigt trevlig. Han hade en firma eller något sådant. Men han sa: ingen rökning och ingen sprit. Det tyckte hon om, men så blev det i allafall ingenting av det.'

Jag: 'Varför inte det?'

FZ: 'Nåja, han var mycket borta och då ville han att hon skulle stanna hemma. Men min Christa var jämt i farten. Det gillar ingen man. Tja, flickor gör så nu för tiden. Männen gör det också, men kvinnorna får inte för då blir de av med sin man.'

Jag: 'Så är det fortfarande, det har jag också märkt.'

FZ: 'Du förstår, om man vill hålla kvar mannen, så måste man anstränga sig, men jag vet inte, mina barn är annorlunda, de vill bara ut.'

Sin andra man ville hon inte ha kvar. Hon berättade varför:

'Vad har inte jag fått gå igenom, han våldtog mig och slog mig. Jag satte på mig gummibyxor och räddade mig undan honom i barnens sängar. Och när det blev värre gick jag till socialvården och sa "hjälp mig, jag står inte ut längre, han slår ihjäl mina barn".'

Fru Zobel har i sitt fyrtyotvååriga liv gjort många extrema erfarenheter, men hon har aldrig kunnat förändra något. För ett år sedan lämnade hon den man som hon hade haft sällskap med i fem år, och gifte sig med en åttioåring, som enligt annons hade sökt en hushållerska: 'Giftermål inte uteslutet, arv att vänta...' Idag står fru Zobel inför sin tredje skilsmässa.

Jag tyckte hennes liv var ett enda kaos och krävde av mig själv att ta del i det och ställa tillräta. Mina erfarenheter från Hamburgs kvinnohus med diskussioner inom kvinnogruppen hade lyft mig till ett plan, varifrån jag som en självklarhet formulerade mål och krav för fru Zobel, som egentligen var mina egna. Jag skulle gärna kritiskt ha bearbetat hennes erfarenheter tillsammans med henne, delat med mig av mina erfarenheter till henne. Men hon bodde i Baundorf, fem mil från Hamburg, inte i kvinnohuset. Och mina intressen var inte hennes.

I min hjälplöshet inför henne tog jag alltmer avstånd från hennes kaotiska liv och ställde mig på Tinas sida. Jag hittade också ett någorlunda bra alibi eftersom fru Zobel agerade öppet mot Tina. Jag tyckte ofta att hon var taskig.

'Hon har ingen uthållighet, alltid ska hon iväg till det där snuskiga stället (dvs det diskotek som Tina ofta gick till). Alltid i farten med de där karlarna. Om hon ändå hade fast sällskap, men henne vill ju ingen ha. En som röker och dricker vill ingen normal man ha. Det skulle inte jag heller vilja.'

Igår var hon på diskotek. Som de var sminskade (Tina och hennes väninna). Det skulle ni ha sett. Röda läppar som fågelskrämmor. Jag sa att som du ser ut är det ingen som vill kyssa dig. Det sa min vän också, en sådan utspökad tjej. De skrattar ju bara åt henne.

Ja, fru Reinke, ni slösar bara bort tiden. Det

är inget mer att göra åt det. Det går inte att ändra på henne. De vill alltid bara iväg, iväg till krogen. Vad är det för ett liv? Hur ska hon klara sig i skolan? Och de håller ihop och skyddar varandra. Christa har med avsikt lurat Tina med sig. Hon höll henne hemma från skolan. När Tina hade stuckit hemifrån första gången övernattade hon minsann hos Christa. Hon förnekade det. Men jag såg ju Tinas jacka, det var tur för då kunde jag säga henne det rakt upp i ansiktet.'

Jag ställde mig på Tinas sida och fru Zobel märkte det mycket snabbt. En dag blev situationen tillspetsad. Dagmar, Tinas väninna, bodde sedan en tid tillbaka hos Tina och hennes mamma eftersom hon hade gett sig iväg hemifrån. Det var påfrestande för fru Zobel, det räckte med bagateller för att det skulle hetta till. Dagmar diskar:

FZ: 'Dagmar, vad gör du?'

Dagmar: 'Jag diskar.'

FZ: 'Med så mycket skum! Jag har ju hållt i diskmedel. Och du har skvätt överallt, det måste jag torka upp sedan. Då gör jag det hellre själv.'

Jag: 'Men hon vill ju bara hjälpa till.'

FZ: 'Ja, ja, försvara henne bara. Sedan är det jag som varit elak. Jag får arbetet och hon nöjet.'

Tina: 'Mamma, vad du är taskig.'

FZ: 'Ser man på. Mot sin egen mamma. Och imorgon skulle hon resa bort (på tämläger). Nej, hon ska stanna hemma och vara tillsammans med familjen. Så skall det vara.'

Jag: 'Förlåt fru Zobel, men jag ville inte lägga beslag på henne. Därför frågade jag igår om hon fick lov.'

FZ: 'Och då sa jag nej. Vad ska man tro om mig, igår nej och idag ja?'

Jag: 'Igår sa ni att Tina skulle packa sin väska. Och om hon stannade hemma igår skulle ni fundera på saken en gång till.'

FZ: 'Det gör det samma. Jag säger att hon kan väl vara hemma någon gång också. Måste de alltid vara ute? Alltid i farten! Förr var det inte så. Då fick vi hjälpa mamma. Men idag? De är för fina för allt.'

Tina: 'Men mamma, vad menar du? Vi var hemma hela dagen igår och hjälpte till. Dig kan man aldrig göra till lags.'

FZ: 'Tyst! Jag har inte frågat dig. Eller vill du ha en örfil?'

Till mig: Fru Reinke, jag förstår inte att jag släppte in er. Alltid ska det diskuteras. Och ni

säger aldrig något! Ni låter allt ha sin gång. Det är klart att hon tycker om er.'

Jag kände mig ertappad som ett litet barn! På ytan förblev jag lugn, men mitt hjärta klappade vilt och jag var rädd att alltsammans skulle glida mig ur händerna. När jag gick, eftersom jag i allafall skulle gå, sa hon rakt ut i tystnaden: 'Kom väl hem och titta in någon gång igen.' Jag hade velat krama henne, och gjorde det väl också så där halvt, om halvt. Lättad, nästan euforisk, for jag hem. Jag kände att hennes ord hade träffat mig, att de hade gått mig till sinnes.

Hon hade släppt in mig i sin värld, visat sig för mig också i sitt elände, och jag var på vippen att missbruka hennes öppenhet. Egentligen tyckte jag att det var bra att hon värdade sig mot mig i vissa situationer.

Hade jag gått för långt när jag tog parti för Tina? Hade jag lovat mer än jag nu ville hålla? Frågorna hopade sig. Min beredvilighet att besvara dem ärligt tjänade inte mycket till eftersom jag inte fann några svar alls, spekulationer på sin höjd. Jag hade inte förut funderat på vilken bild Tina, Dagmar och alla de andra flickorna och också fru Zobel hade gjort sig av mig. Att forska var min sak. Det jag själv kunde och ville observera var i början huvudsaken för mig.

Först nu insåg jag att det också var tvärtom. De iakttog ju också mig, satte in mig i ett sammanhang, var för eller emot mig. Fru Zobel hade genomskådats min ställning. Detta svåra 'spel' begrep hon nu bättre än jag.

Jag insåg att min vilja till 'feministisk' solidaritet var mer begränsad än jag hade hoppats. Att medvetet ta parti för fru Zobel hade en gräns, det var slut med det om hon vände sig mot Tina. Mellan dessa två stolar hade jag satt mig, medan problemen mellan Tina och hennes mor blev allt större. När Tina gång efter annan stannade borta över natten, ringde fru Zobel nästan dagligen till mig. Jag kunde förstå henne, försökte 'trösta' och 'hjälpa'. Men jag kunde förstå Tina precis lika bra. De förtvivlade försöken att undkomma moderns för-

tryck innebar i extrema situationer inga möjligheter till adekvata lösningar.

Jag fick förtvivlade brev från fru Zobel och fick veta vad jag samtidigt inte kunde få veta av Tina, eftersom hon var 'försvunnen'. Fru Zobel underrättade socialvården och polisen, institutionernas hjul började snurra och det blev tal om ungdomsvårdsskola. Hon beskrev utvecklingen i ett brev:

'Vi har beslutat tillsammans med Tina, att hon måste bort från Kehlstadt (grannstad till Baundorf) för att inte sjunka djupare ner i träsket. Hon borde också fortsätta i skolan, eventuellt i ett internat. Hon lovade oss att inte stanna borta över natten någon mer gång. Det löftet höll hon bara en enda dag. Sedan igår, den 15 september, har hon inte kommit hem efter skolan. Fastän jag gav henne lov att ta sista bussen hem, slarvade hon igen. Jag bad henne ta en taxi som jag skulle betala. Bakdörren var olåst hela natten och jag lät ljuset brinna i skrubben. Men hon har inte kommit än, det är snart midnatt och hon kommer säkert inte mer idag. Polisen söker efter henne, i natt har hon sovit i samma rum som två killar, visserligen påklädd enligt deras mamma, som upptäckte henne på morgonen. Hon underrättade då socialvården, men det ordnade sig och jag har talat med killarna telefon och sagt till dem att de skall leta reda på Tina och komma hem med henne, annars blir det trassel med polisen och också med mig och socialvården. För en timme sedan ringde jag till 'Nollbaren', jag känner en som jobbar där, och hon talade om för mig att Tina har sin skolväska där, och hon har talat med Tina eftersom hon skulle till gynekologen idag. Tina sa att hon inte vågade gå dit eftersom hon ska ha barn med Gernot, den suputen lärde jag också känna för en vecka sedan när jag var ute och letade efter Tina. Nu blir ni väl stum när ni får höra det här. I morgon bittida måste jag gå till socialvården för att skriva under en ansökan om intagning på ungdomsvårdsskola...'

Och just då hade jag semester! Bara i två veckor och under den tiden hände det här. Jag behövde semestern så väl, det hade blivit för mycket för mig. Kollektivet föll sönder, min kille stod inte ut med att se det hela längre, Anne blev märkbart mer missnöjd eftersom hon hade åsidosatts alltmer och förlorat i betydelse under de sista två

månaderna av mitt forskningsarbete, och jag var bara en skugga av mitt forna jag.

Jag hade med all kraft kämpat mig till den här semestern, och nu kom jag tillbaka och fann att allt hade gått i kras. Jag behövde lång tid för att smälta detta 'misslyckande'.

Min forskningsprocess var egentligen avslutad

I och med att Tina togs in på en ungdomsvårdsskola, var forskningen officiellt avslutad. Jag hade fångat in temat i min avhandling: flickor, som riskerar att komma på ungdomsvårdsskola, hade jag undersökt... Vilken fars! Där forskningen slutar borde den egentligen börja. Den egentliga, nästan planerade förstörelsen av Tinas och Dagmars liv började ju med att de institutionaliserades.

Jag fortsatte med att ta del i problemen lika engagerat som förut. Rapporten blev allt tjockare. Och min avhandling? Den blev påtagligt banal. Hela det teoretiska innehållet tycktes mig intetsägande. Jag borde lämna in de 500 rapportsidorna utan kommentarer. Istället plågade jag mig med teoretiskt grundade och logiska analyser och knåpade ihop en ram för min avhandling, som den för länge sedan hade sprängt. Detta försök att ordna allt, att förstå, att förvandla det och göra det tillgängligt för andra, fick mitt huvud att svälla. Själv kände jag mig förslöad och utan kontakt med mina sinnen.

En väninna övertygade mig om att fortsätta med arbetet, även om varje ord, varje mening, hela mitt språk- och tankesystem föreföll mig absurt. Just det språk, som jag hade lärt mig att förstå, tala och skriva, kunde inte tillnärmelsevis ge en sammanhängande bild av det jag hade upplevt.

Ja, vad hade jag egentligen upplevt? Än idag håller jag på med att sortera, tolka, leta efter andra föreställningar. En sak har säkert blivit annorlunda: jag ser mina erfarenheter inte längre som mitt 'öde', som mitt personliga problem. Berättelsen om min forskning låter sig snarare inordnas i ett brett spektrum av olika, specifikt kvinn-

liga erfarenheter. Den visar mina försök att tillägna mig vetenskap och integrera den i mitt liv, men också haveriet.

När jag började mitt arbete uppfattade jag mig som en helhet, som hade både kropp och själ. Kroppsligheten, som till en början förstärktes just genom Anne, gick mer och mer förlorad för mig. Relationerna försköts, resultatet blev en alltför stor belastning av intellektet. De manliga normerna inne i mitt huvud försökte jag få i balans med de kvinnliga normerna utanpå mitt huvud. Men det hjälpte inte att gå till fris-sen. Ty det sinnligt förnimbara steg in i huvudet och bearbetades där.

Mina händer hade blivit funktionsbä-
rare. De skötte hushållet, bar Anne eller skrev. Jag förlorade förmågan att känna med dem. När jag stickade rörde de sig, men jag glömde bort att känna hur mjukt ullgarnet var. Varje del av mig själv hade som slutmål att fungera och ingenting annat.

Översättning: Ingeborg Brankhorst

SUMMARY

How Much Private Life does Scholarly Work Permit?

The starting point for this article is whether it is possible to combine intellectual, scholarly work with emotions and sensuality which exist in women's daily lives; ie to combine that which is typically male with that which is typically female. Gudrun Reinke describes her experiences of having a child at the same time as starting her dissertation work on girls' deviant behaviour.

During the first months it was not problematic to combine emotional contact with the baby with intellectual stimulation derived from work on the dissertation. When the baby girl grew older however, she demanded more attention and time left for the dissertation diminished. The need to structure and organise each day arose and the creative interchange between intellect and feeling was lost. A bad conscience and fear of being a bad mother began to constantly come into conflict with the dissertation work.

Already in the first stages of work on the dissertation when with further readings she began to probe deeper into her subject, she began

to see parallels with her own life. In the same way as the girls deviated from society's norms, she herself deviated from the norm of being either a mother *or* a researcher. This subjective and committed work-form provided results which were not able to be objectively verified.

Part of the dissertation work required her to come into contact with a number of girls and as a result she became very close to and part of the lives of a couple of these girls. She even became drawn into their families and got to know other family members extremely well, especially a mother. Her engagement in their lives and wish to help them resulted in the deterioration of the relationship to her own child and partner. Through this commitment, experiences were acquired in the research process which are not usually found in traditional empirical work, even less in theory.

The final work with the dissertation in giving it a theoretically grounded framework conflicted with the experiences derived from being together with the girls. These experiences could not be mirrored in the scientific (male) language. When starting her dissertation work, she saw herself as a whole. A person who had both a body and mind. Feelings of physicalness, which in the beginning were reinforced via the child, began to disappear more and more. Relations were put aside and too great a burden on the intellect was the result.

The attempt at approaching science and incorporating it into her own life failed.

Gudrun Reinke
Eckenheimer Landstr. 17
6000 Frankfurt 1
West Germany